

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI

www.ms.gov.pl

E-PORADNIK POWIATU RYCKIEGO

WYDANIE I

pomocprawna.oic.lublin.pl

www.ryki.powiat.pl

www.oic.lublin.pl

MARZEC 2019

Polska Fundacja Ośrodków
Wspomagania Rozwoju Gospodarczego
„OIC Poland” w Lublinie

PORADNIK PRZYGOTOWANY W RAMACH ZADANIA PUBLICZNEGO REALIZOWANEGO W FORMIE POWIERZENIA
ZADANIA PRZEZ ZARZĄD POWIATU RYCKIEGO

Publikacja bezpłatna.

E-Poradnik przygotowany w ramach umowy zawartej z POWIATEM RYCKIM nr OR.524.1.2018 z dnia 21.12.2018r. o powierzenie realizacji zadania publicznego POD TYTUŁEM: "Zleczone zadanie z zakresu administracji rządowej w zakresie powierzenia prowadzenia punktu przeznaczonego na udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej oraz świadczenie nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego na terenie powiatu ryckiego w roku 2019".

Realizatorzy Projektu:

Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland” z siedzibą w Lublinie

ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin

www.oic.lublin.pl

Polska Fundacja Ośrodków
Wspomagania Rozwoju Gospodarczego
„OIC Poland” w Lublinie

Praca zbiorowa

Autorzy:

Katarzyna Lalak – Radca Prawny

Magdalena Piech – Radca Prawny

Arkadiusz Kuśpit – Radca Prawny

Łukasz Jaremek – Radca Prawny

Wydawca:

Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego "OIC Poland" z siedzibą w Lublinie

ul. Gospodarcza 26

20-213 Lublin

tel.: (81) 710-46-30

fax: (81) 746-13-24

e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl

<http://www.oic.lublin.pl>

Lublin, marzec 2019

Spis treści

1. Wprowadzenie – nieodpłatne porady prawne, edukacja prawna	3
2. Odrzucenie spadku	5
3. Zmiany przepisów w zakresie sprzedaży nieruchomości w 2019 r.	9
4. Ubezważnowolnienie całkowite a ubezważnowolnienie częściowe	12
5. Wniosek o przymusowe leczenie psychiatryczne.....	15
6. Ochrona danych osobowych przy transmisji video i nagrywaniu sesji rady gminy.....	17

1. Wprowadzenie – nieodpłatne porady prawne, edukacja prawna

Nieodpłatna pomoc prawna i edukacja prawna świadczona jest zgodnie z ustawą z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej.

Miejsce świadczenia pomocy:

Dzień tygodnia	Godziny	Miejsce
Poniedziałek	14:00-18:00	Urząd Gminy Kłoczew, lokal biurowy nr 2, ul. Długa 67, 05-550 Kłoczew
Wtorek	12:00-16:00	Urząd Gminy Ułęż, Ułęż 168, lokal biurowy nr 2, 08-504 Ułęż
Środa	14:00-18:00	Urząd Miasta Dęblin, ul. Rynek 12, lokal biurowy nr 1
Czwartek	14:00-18:00	Urząd Gminy Nowodwór, Nowodwór 71A, 08-503 Nowodwór sala konferencyjna
Piątek	14:00-18:00	Gminny Ośrodek Kultury w Stężycy, ul. Królewska 4, 05-540 Stężycza

Zapisy na wizyty:

Termin wizyty ustalany jest telefonicznie pod nr **81 865-74-62**

Na jaką pomoc możemy liczyć?

Nieodpłatna pomoc prawna obejmuje:

- ✓ poinformowanie o obowiązującym stanie prawnym
- ✓ oraz o przysługujących prawach i obowiązkach, w tym
- ✓ w związku z toczącym się postępowaniem przygotowawczym, administracyjnym, sądowym lub sądownoadministracyjnym,
- ✓ wskazanie sposobu rozwiązania problemu prawnego,
- ✓ przygotowanie projektu pisma w tych sprawach, z wyłączeniem pism procesowych w toczącym się postępowaniu przygotowawczym lub sądowym i pism w toczącym się postępowaniu sądownoadministracyjnym,
- ✓ sporządzenie projektu pisma o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu w różnych rodzajach postępowań,
- ✓ nieodpłatną mediację (świadczona od roku 2020).

Nieodpłatna pomoc prawna nie obejmuje spraw związanych:

- ✓ z prowadzeniem działalności gospodarczej, z wyjątkiem przygotowania do rozpoczęcia tej działalności.

Kto może skorzystać?

Z porad może skorzystać każda osoba, której nie stać na odpłatne porady i która złoży stosowne oświadczenie.

Inne informacje

Porady co do zasady udzielane są podczas osobistej wizyty w punkcie porad. Osobom, które ze względu na niepełnosprawność ruchową nie są w stanie przybyć do punktu lub osobom doświadczającym trudności

w komunikowaniu się – po uprzednim zgłoszeniu ww. faktu pod wskazany nr telefonu oraz złożeniu ww. oświadczenia wraz ze wskazaniem okoliczności uzasadniających udzielenie porady poza punktem – może zostać udzielona porada za pomocą środków porozumiewania się na odległość w umówionym terminie.

Edukacja prawna

Edukacja prawna jest procesem ustawicznym, prowadzonym wobec obywateli w każdym wieku. Edukacja młodzieży szkolnej obejmuje wiedzę na temat podstawowych praw oraz obowiązków, funkcjonowania profilaktyki i zwalczania przestępstw a także funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Ma ona na celu zapobieganie wykluczeniu prawnemu w dorosłym życiu oraz uwrażliwieniu na potrzebę zachowania porządku prawnego.

Szczególną wartość w edukacji prawnej mają metody aktywizujące oraz zajęcia praktyczne poruszające zagadnienia prawne. Pozwalają one uczniom skonfrontować ich dotychczasowe doświadczenie i poglądy z uniwersalnymi wartościami oraz literą prawa. To wyposaża ich w wiedzę i kształtuje umiejętność rozwiązywania problemów.

2. Odrzucenie spadku

Na wstępie można przytoczyć dość powszechną i jak najbardziej prawdziwą informację, iż odrzucenie spadku pozwala uniknąć długów spadkowych, a także powoduje istotne zmiany w kręgu osób uprawnionych do dziedziczenia.

Zajmując się przedmiotowym tematem konieczne jest określenie kto jest uprawniony do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku. Samodzielne oświadczenie co do spadku może złożyć osoba, która posiada pełną zdolność do czynności prawnych. Należy tu podkreślić, iż małoletni, którzy są powołani do dziedziczenia oraz osoby ubezwłasnowolnione całkowicie lub częściowo składają oświadczenie co do spadku przez swojego przedstawiciela ustawowego.

Złożenie przez spadkobiercę oświadczenia o odrzuceniu spadku powoduje to, że spadkobierca traci prawa i obowiązki wchodzące w skład spadku. Oznacza to, że jest on traktowany tak jakby nie dożył otwarcia spadku. Zatem złożenia takiego oświadczenia powoduje bardzo daleko idące skutki i w związku z tym powinno być bardzo wyraźne. Zgodnie z przepisem art. 641. kodeksu postępowania cywilnego oświadczenie o odrzuceniu spadku powinno zawierać:

1. imię i nazwisko spadkodawcy, datę i miejsce jego śmierci oraz miejsce jego ostatniego zamieszkania;
2. tytuł powołania do spadku;
3. treść złożonego oświadczenia.

Dodatkowo takie oświadczenie powinno również zawierać wymienienie wszelkich wiadomych składającemu oświadczenie osób należących do kręgu spadkobierców ustawowych, jak również wszelkich testamentów, chociażby składający oświadczenie uważał je za nieważne, oraz danych dotyczących treści i miejsca przechowania testamentów. Przy oświadczeniu należy złożyć wypis aktu zgonu spadkodawcy albo prawomocne orzeczenie sądowe o uznaniu za zmarłego lub o stwierdzeniu zgonu, jeżeli dowody te nie zostały już poprzednio złożone. Jeżeli oświadczenie złożono ustnie, z oświadczenia sporządza się protokół.

Zgodnie z przepisem art. 640 kodeksu postępowania cywilnego oświadczenie o odrzuceniu spadku może być złożone przed notariuszem lub w sądzie rejonowym, w którego okręgu znajduje się miejsce zamieszkania lub pobytu składającego oświadczenie. Notariusz lub sąd prześle niezwłocznie oświadczenie, wraz z załącznikami, do sądu spadku. Oświadczenie to może być również składane w sądzie spadku w toku postępowania o stwierdzenie praw do spadku.

Bardzo istotne jest, iż oświadczenie o odrzuceniu spadku może zostać złożone przez każdego spadkobiercę, niezależnie od tytułu powołania. Jednak są od tej reguły wyjątki. Przepis art 1023 kodeksu cywilnego określa, iż Skarb Państwa ani gmina nie mogą odrzucić spadku, który im przypadł z mocy ustawy. Dodatkowo Skarb Państwa ani gmina nie składają oświadczenia o przyjęciu spadku, a spadek uważa się za przyjęty z dobrodziejstwem inwentarza.

Kolejną istotną kwestią w omawianym temacie jest termin do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku. Oświadczenie o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu 6 miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania. Ten sześciomiesięczny termin rozpoczyna się z reguły dla spadkobiercy ustawowego z dniem, w którym dowiedział się o śmierci spadkodawcy. Natomiast dla spadkobiercy testamentowego będzie to dzień, w którym dowiedział się o istnieniu i treści testamentu, po uprzedniej informacji o śmierci spadkodawcy. Termin ten jest zachowany, gdy przed jego upływem zostanie złożone oświadczenie w sądzie lub przed notariuszem.

Co istotne, jeżeli przed upływem terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku spadkobierca zmarł nie złożony takiemu oświadczenia, oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone przez jego spadkobierców. Termin do złożenia tego oświadczenia nie może się skończyć wcześniej aniżeli termin do złożenia oświadczenia co do spadku po zmarłym spadkobiercy.

Warto jeszcze dodać, że oświadczenie o odrzuceniu spadku złożone pod warunkiem lub z zastrzeżeniem terminu jest nieważne. Takie oświadczenie o odrzuceniu spadku nie może być odwołane. Oświadczenie o odrzuceniu spadku składa się przed sądem lub przed notariuszem. Można je złożyć ustnie lub na piśmie z podpisem urzędowo poświadczonym. Pełnomocnictwo do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku powinno być pisemne z podpisem urzędowo poświadczonym.

Poniżej jest przedstawiony przykładowy wzór oświadczenia o odrzuceniu spadku, jaki można złożyć do sądu.

....., dnia

Sąd Rejonowy.....

.....

(nazwa sądu spadku, wydział, adres)

.....

.....

(wnioskodawca: imię, nazwisko, PESEL, adres)

OŚWIADCZENIE O ODRZUCENIU SPADKU

Ja, niżej podpisany niniejszym oświadczam, że spadek po (imię i nazwisko zmarłego) zmarłym w (data, miejsce śmierci), ostatnio stale zamieszkałym w, na podstawie (testamentu/ustawy) odrzucam w całości.

UZASADNIENIE

Spadkobierca zmarły dnia w ostatnio stale zamieszkiwał w

(dowód: akt zgonu spadkodawcy)

Do grona spadkobierców ustawowych, poza składającym niniejsze oświadczenie należą również:

-
-

[W dniu spadkodawca sporządził testament, w którym do dziedziczenia powołał:

-
-

(dowód: testament)

Wobec powyższego oświadczam jak na wstępie.

.....

(podpis)

Załączniki:

1. Odpis skrócony aktu zgonu spadkodawcy;
2. Testament (jeżeli spadkodawca go pozostawił)

Warto nadmienić, iż nawet gdy już złożymy oświadczenie o odrzuceniu spadku to możemy jeszcze uchylić się od skutków prawnych takiego oświadczenia. Zgodnie z przepisem art. 1019 kodeksu cywilnego jeżeli oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku zostało złożone pod wpływem błędu lub groźby, stosuje się przepisy o wadach oświadczenia woli z następującymi zmianami:

1. uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia powinno nastąpić przed sądem;
2. spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca. Natomiast spadkobierca, który pod wpływem błędu lub groźby nie złożył żadnego oświadczenia w terminie, może w powyższy sposób uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu. Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku wymaga zatwierdzenia przez sąd.

W sytuacji gdy spadkobierca odrzuca spadek, zostaje wyłączony od dziedziczenia tak jakby nie dożył otwarcia spadku. Oznacza to, że spadkobierca odrzucający spadek jest traktowany tak, jakby w chwili otwarcia spadku nie miał zdolności dziedziczenia. W przypadku odrzucenia spadku, do dziedziczenia powołani zostaną zstępni odrzucającego spadek np. wnuki spadkodawcy, ewentualnie kolejne osoby zgodnie z zasadami dotyczącymi dziedziczenia ustawowego.

Czasami zdarza się, iż niektóre osoby nie rozróżniają materii "odrzucenia spadku" od "zrzeczenia się dziedziczenia" i traktują te dwie jakże różne kwestie jak tożsame instytucje. Dlatego może w tym momencie warto nadmienić, iż zrzeczenie się dziedziczenia jest pewnego rodzaju umową, która już za życia spadkodawcy pozwala mu na uzyskanie wpływu na to, co i komu przypadnie po nim po jego śmierci. Umowa o zrzeczenie się dziedziczenia musi być zawarta w obecności notariusza w formie aktu notarialnego. Stronami takiej umowy są: przyszły spadkodawca i przyszły spadkobierca należący do kręgu spadkobierców ustawowych.

Należy jeszcze przypomnieć, iż zgodnie z przepisem art. 1022 kodeksu cywilnego spadkobierca powołany do spadku zarówno z mocy testamentu, jak i z mocy ustawy może spadek odrzucić jako spadkobierca testamentowy, a przyjąć spadek jako spadkobierca ustawowy.

Natomiast jeżeli spadkobierca odrzucił spadek z pokrzywdzeniem wierzycieli, każdy z wierzycieli, którego wierzytelność istniała w chwili odrzucenia spadku, może żądać, ażeby odrzucenie spadku zostało uznane za bezskuteczne w stosunku do niego według przepisów o ochronie wierzycieli w razie niewypłacalności dłużnika. Uznania odrzucenia spadku za bezskuteczne można żądać w ciągu sześciu miesięcy od chwili powzięcia wiadomości o odrzuceniu spadku, lecz nie później niż przed upływem trzech lat od odrzucenia spadku.

Autor: Magdalena Piech – radca prawny

3. Zmiany przepisów w zakresie sprzedaży nieruchomości w 2019 r.

Z dniem 1 stycznia 2019 r. weszły w życie przepisy ustawy z dnia 23 października 2018 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 poz. 2159).

W związku ze zmianami diametralnie zliberalizowano przesłanki umożliwiające sprzedaż nieruchomości przez spadkobierców, bez konieczności zapłaty podatku dochodowego. Wydłużono również okres, w którym podatnik zbywający nieruchomość korzysta ze zwolnienia, przeznaczając uzyskany dochód na tzw. „własne cele mieszkaniowe”. Ww. kwestie od lat były przedmiotem licznych sporów pomiędzy podatnikami a organami podatkowymi.

W dalszym ciągu obowiązuje reguła wynikająca z art. 10 ust. 1 pkt 8 ustawy o podatku od osób fizycznych (dalej: ustawa PIT). Zgodnie ww. przepisem nie podlega opodatkowaniu zbycie nieruchomości lub ich części oraz udziału w nieruchomości, spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego oraz prawa wieczystego użytkowania gruntu, jeśli odpłatne zbycie nastąpiło po upływie pięciu lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym nastąpiło nabycie lub wybudowanie.

W przypadku nabycia nieruchomości w wyniku spadkobrania, przed zmianą przepisów pięcioletni termin liczono od dnia nabycia nieruchomości przez spadkobiercę. W wyniku wprowadzonych z dniem 1 stycznia 2019 r. zmian, termin pięciu lat w przypadku nabycia nieruchomości w drodze spadku liczony jest od dnia nabycia lub wybudowania nieruchomości przez spadkodawcę. W konsekwencji, jeśli spadkodawca dysponował swoją nieruchomością przez ponad pięć lat, to spadkobierca może dokonać sprzedaży nabytej nieruchomości bez konieczności zapłaty podatku.

Koleją istotną zmianą jest zmiana w zakresie sposobu liczenia terminów zbycia nieruchomości po ustaniu wspólności majątkowej pomiędzy małżonkami.

Od 1 stycznia 2019 r. pięcioletni okres jest liczony od końca roku kalendarzowego, w którym nastąpiło ich nabycie do majątku wspólnego małżonków lub ich wybudowanie w trakcie trwania wspólności majątkowej. Należy również wskazać, że w przypadku zbycia nieruchomości przed upływem pięciu lat od nabycia lub wybudowania nieruchomości powstanie konieczność wykazania dochodu ze zbycia nieruchomości, pomniejszonego o koszty uzyskania przychodu. W takim przypadku kosztami mogą być udokumentowane koszty nabycia lub wytworzenia, powiększone o nakłady poczynione w czasie jej posiadania.

Warto wskazać, iż udokumentowane koszty nie muszą być poniesione przez samego podatnika, ponieważ w przypadku gdy nieruchomość została objęta w ramach dziedziczenia, kosztem może być udokumentowany nakład poniesiony przez spadkodawcę.

Warto podkreślić, że zgodnie z art. 22 ust 6d ustawy o PIT, za koszty uzyskania przychodu z tytułu odpłatnego zbycia, o którym mowa w art. 10 ust. 1 pkt 8 lit. a-c, nabytych w drodze spadku, darowizny lub w inny nieodpłatny sposób, uważa się udokumentowane nakłady, które zwiększyły wartość rzeczy i praw majątkowych, poczynione w czasie ich posiadania oraz kwotę zapłaconego podatku od spadków i darowizn w takiej części, w jakiej wartość zbywanej rzeczy lub prawa przyjęta do opodatkowania podatkiem od spadków i darowizn odpowiada łącznej wartości rzeczy i praw majątkowych przyjętej do opodatkowania podatkiem od spadków i darowizn.

Do kosztów uzyskania przychodu z tytułu odpłatnego zbycia nieruchomości i praw, o których mowa w art. 10 ust. 1 pkt 8 lit. a-c, nabytych w drodze spadku zalicza się również udokumentowane koszty nabycia lub wytworzenia poniesione przez spadkodawcę oraz przypadające na podatnika ciężary spadkowe, w takiej części, w jakiej wartość zbywanej rzeczy lub zbywanego prawa odpowiada łącznej wartości rzeczy i praw majątkowych nabytych przez podatnika. Przez ciężary spadkowe, o których mowa w zdaniu drugim, rozumie się spłacone przez podatnika długi spadkowe, zaspokojone roszczenia o zachówek oraz wykonane zapisy zwykłe i polecenia, również w przypadku, gdy podatnik spłacił długi spadkowe, zaspokoił roszczenia o zachówek lub wykonał zapisy zwykłe i polecenia po dokonaniu odpłatnego zbycia, o którym mowa w art. 10 ust. 1 pkt 8 lit. a-c.

Niewątpliwie zamiana przepisów korzystnie wpływa na pozycję podatników. Pamiętać jednak należy, że przepisy w nowym brzmieniu mają zastosowanie do dochodów uzyskanych po 1 stycznia 2019 r., a w związku z tym istotny jest moment powstania przychodu ze zbycia nieruchomości, który musi nastąpić po tej dacie. Wobec tego wszystkie przypadki uzyskania przychodu ze zbycia nieruchomości po 1 stycznia 2019 r. należy analizować według znowelizowanych przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Wydatki na tzw. „własne cele mieszkaniowe”.

Od 01 stycznia 2019 r. uległa również zmiana warunków korzystania z tzw. „ulgi mieszkaniowej”. W ramach tej korzystnej dla podatników zmiany wydłużono termin na skorzystanie z ulgi oraz doprecyzowano w jakim terminie powinno dojść do nabycia prawa własności, aby poniesione wydatki można było zaliczyć do wydatków na realizację tzw. „własnych celów mieszkaniowych”. Do tych korzystnych zmian niewątpliwie należy wydłużenie z dwóch do trzech lat terminu w którym możemy ponieść wydatki na własne cele mieszkaniowe ze środków otrzymanych ze zbycia nieruchomości, aby takie zbycie nie zostało opodatkowane. Przepisy ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych doprecyzowały

również jakie wydatki mogą być uznane za poniesione na własne cele mieszkaniowe. Do takich wydatków zaliczymy: nabycie budynku mieszkalnego, jego części bądź udziału w nim, nabycie spółdzielczego prawa własnościowego do lokalu mieszkalnego lub udziału w takim prawie czy nabycie gruntu pod budowę budynku mieszkalnego lub udziału w takim gruncie.

Kolejną korzystną dla podatników zmianą w ww. zakresie jest umożliwienie zaliczania do wydatków na własne cele mieszkaniowe wydatków poniesionych zanim podatnik stanie się właścicielem budynku - jeśli stanie się jego właścicielem przed upływem trzech lat. Jak wskazuje ustawa, takimi wydatkami mogą być wydatki na budowę, rozbudowę czy remont budynku mieszkalnego, jak również rozbudowę czy adaptację budynku niemieszkalnego.

Powyższe zmiany z całą pewnością są korzystne dla podatników. Przepisy w nowym brzmieniu w wielu przypadkach umożliwią zbycie nieruchomości bez konieczności ponoszenia ciężarów podatku dochodowego.

Autor: Łukasz Jaremek – Radca Prawny

4. Ubezważnowolnienie całkowite a ubezważnowolnienie częściowe

Instytucję ubezważnowolnienia (zarówno całkowitego, jak i częściowego) regulują przepisy ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (tj. z dnia 10 maja 2018 r.. Dz. U. z 2018 r. poz. 1025), dalej „k.c.”.

Zgodnie z art. 13 § 1 k.c. osoba, która ukończyła lat trzynaście, może być ubezważnowolniona całkowicie, jeżeli wskutek choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, nie jest w stanie kierować swym postępowaniem. Natomiast art. 13 § 2 k.c. stanowi, iż dla ubezważnowolnionego całkowicie ustanawia się opiekę, chyba że pozostaje on jeszcze pod władzą rodzicielską.

Jak wynika z brzmienia ww. przepisów przesłankami ubezważnowolnienia całkowitego są okoliczności takie, jak: choroba psychiczna lub niedorozwój umysłowy, zaburzenia psychiczne, w szczególności pijaństwo lub narkomania, jednak tylko i wyłącznie wtedy kiedy występują u osoby fizycznej w takim stopniu, że nie jest ona w stanie pokierować swym postępowaniem. Warto zauważyć, że ustawodawca nie zaliczył wprost do przesłanek ubezważnowolnienia np. marnotrawienia majątku (które często związane jest z pijaństwem lub narkomanią). Jednak zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego zachowanie polegające na wyzbywaniu się majątku w sposób lekkomyślny (np. wskutek prowadzenia hulawczego trybu życia), może być przejawem występującej u takiej osoby choroby psychicznej, a tym samym może to być uznane za przejaw choroby psychicznej. Takie jednak okoliczności w każdym przypadku badane są przez sąd rozpoznający sprawę.

Procedurę wszczęcia postępowania w zakresie ubezważnowolnienia (zarówno całkowitego jak i częściowego) regulują przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (tj. z dnia 14 czerwca 2018 r., Dz. U. z 2018 r. poz. 1360), dalej „k.p.c.”. Zgodnie z art. 545 § 1 ww. ustawy wniosek o ubezważnowolnienie może zgłosić:

- 1) małżonek osoby, której dotyczy wniosek o ubezważnowolnienie;
- 2) jej krewni w linii prostej oraz rodzeństwo;
- 3) jej przedstawiciel ustawowy.

Warto podkreślić, że zgodnie z art. 545 § 2 k.p.c., krewni osoby, której dotyczy wniosek o ubezważnowolnienie, nie mogą zgłaszać tego wniosku, jeżeli osoba ta ma przedstawiciela ustawowego.

Jak wskazano powyżej, przesłanki ubezważnowolnienia całkowitego są wymienione w art. 13 § 1 k.c. wyczerpująco i nie ma możliwości orzeczenia ubezważnowolnienia z powodu innych okoliczności. Należy przy tym zwrócić uwagę na fakt, że w przepisie tym stwierdza się,

iż osoba spełniająca przesłanki do ubezwłasnowolnienia „może być ubezwłasnowolniona”. W związku z powyższym w każdej sytuacji od decyzji sądu będzie zależało czy przesłanki ubezwłasnowolnienia zostały w danej sytuacji spełnione. Sąd może zatem zaniechać ubezwłasnowolnienia osoby chorej psychicznie, jeżeli ubezwłasnowolnienie to w większym stopniu osłabiłoby pozycję tej osoby, niż przyniosło jej pomoc.

W odróżnieniu od ubezwłasnowolnienia całkowitego, przesłankami ubezwłasnowolnienia częściowego uregulowane zostały w art. 16 § 1 k.c., zgodnie z którym osoba pełnoletnia może być ubezwłasnowolniona częściowo z powodu choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, jeżeli stan tej osoby nie uzasadnia ubezwłasnowolnienia całkowitego, lecz potrzebna jest pomoc do prowadzenia jej spraw. Zgodnie § 2 ww. artykułu dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo ustanawia się kuratelę.

Ubezwłasnowolnienie częściowe jest orzekane z tych samych przyczyn, co ubezwłasnowolnienie całkowite, jednak możliwe jest przede wszystkim dopiero wobec osoby pełnoletniej, czyli takiej, która ukończyła 18 rok życia. Ponadto przesłanki „psychiatryczne” ubezwłasnowolnienia, są te same, jakie przewiduje kodeks cywilny dla ubezwłasnowolnienia całkowitego, ale mają mniejsze natężenie, niż te dotyczące ubezwłasnowolnienia całkowitego.

Warto wskazać, że orzeczenia sądu o ubezwłasnowolnieniu nie są orzeczeniami „bezterminowymi”. Zgodnie bowiem z art. 559 § 1 k.c., sąd uchyli ubezwłasnowolnienie, gdy ustaną przyczyny, dla których je orzeczono; uchylenie może nastąpić także z urzędu. § 2 ww. przepisu stanowi, że sąd może w razie poprawy stanu psychicznego ubezwłasnowolnionego zmienić ubezwłasnowolnienie całkowite na częściowe, a w razie pogorszenia się tego stanu - zmienić ubezwłasnowolnienie częściowe na całkowite.

Na koniec wskazać należy, że sprawy o ubezwłasnowolnienie należą do właściwości sądów okręgowych, które rozpoznają je w składzie trzech sędziów zawodowych (zgodnie z art. 544 § 1 k.p.c.). W sprawach tych właściwy jest sąd miejsca zamieszkania osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, a w braku miejsca zamieszkania - sąd miejsca jej pobytu (zgodnie z art. 544 § 2 k.p.c.).

Wniosek o ubezwłasnowolnienie powinien zawierać:

1. Wskazanie zakresu ubezwłasnowolnienia (częściowe czy całkowite).
2. Wyczerpujące uzasadnienie wniosku ze wskazaniem przyczyn jego złożenia (m.in. wskazać należy w jakich placówkach leczyl się bądź leczy uczestnik i jaka jest jego sytuacja majątkowa).

3. Wskazanie stanu cywilnego osoby, która ma być ubezwłasnowolniona i złożenie odpisu skróconego aktu urodzenia uczestnika (jeśli uczestnik pozostaje w związku małżeńskim, wówczas należy załączyć odpis skrócony aktu małżeństwa uczestnika oraz wskazać imię, nazwisko i adres zamieszkania małżonka, jeśli uczestnik jest wdową/wdowcem, to wówczas należy załączyć odpis skrócony aktu zgonu małżonka, jeśli uczestnik jest osobą rozwiedzioną, to fakt ten należy wykazać poprzez złożenie odpisu skróconego aktu małżeństwa zawierającego informację o rozwodzie lub przez załączenie odpisu prawomocnego wyroku rozwodowego).
4. Wskazanie stosunku wnioskodawcy wobec uczestnika poprzez złożenie odpowiedniego odpisu aktu stanu cywilnego. Jeśli wnioskodawca jest ojcem uczestnika wystarczy odpis skróconego aktu urodzenia; jeśli wnioskodawczyni jest matką uczestnika i po zawarciu związku małżeńskiego zmieniła nazwisko, to zamiast swego odpisu skróconego aktu urodzenia należy złożyć odpis skrócony aktu małżeństwa wnioskodawczyni; jeżeli wnioskodawczyni jest siostrą uczestnika i na skutek zawarcia małżeństwa zmieniła nazwisko, to również zamiast swego aktu urodzenia należy złożyć odpis skrócony aktu małżeństwa wnioskodawczyni.
5. Należy wskazać kandydata na kuratora, podając jego dane personalne, adres zamieszkania oraz numer i serię dokumentu tożsamości. Kurator ustanawiany jest w celu ochrony praw uczestnika postępowania w toku postępowania o ubezwłasnowolnienie (kandydatem na kuratora powinien być przede wszystkim małżonek, krewni osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie). Kandydat na kuratora nie może być stroną postępowania o ubezwłasnowolnienie. Zalecane jest załączenie wraz z wnioskiem wyrażonej na piśmie zgody takiej osoby o podjęciu się pełnienia tej funkcji.
6. We wniosku należy zaznaczyć, czy stan zdrowia uczestnika umożliwia mu osobiste stawienie się w sądzie celem wysłuchania.
7. Wskazane jest podanie numeru telefonu wnioskodawcy celem ułatwienia kontaktu z biegłym.
8. Do wniosku należy dołączyć w oryginale wspomniane wyżej akty stanu cywilnego wykazujące pokrewieństwo oraz aktualne zaświadczenie od lekarza psychiatry lub psychologa, lub neurologa z rozpoznaniem choroby.

Opłata wniosku o ubezwłasnowolnienie wynosi 40 zł.

Autor: Łukasz Jaremek – Radca Prawny

5. Wniosek o przymusowe leczenie psychiatryczne

Zgodnie z ustawą z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego, zdrowie psychiczne jest fundamentalnym dobrem osobistym człowieka, zaś ochrona praw osób z zaburzeniami psychicznymi należy do obowiązków państwa. W sytuacji kiedy zdrowie psychiczne jest zagrożone, konieczne staje się podjęcie leczenia psychiatrycznego, zapewniającego powrót do zdrowia bądź umożliwiającego prawidłowe funkcjonowanie osoby chorej w społeczeństwie, niekiedy połączonego z koniecznością pobytu w szpitalu psychiatrycznym. Zgodnie z art. 22 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, przyjęcie do szpitala psychiatrycznego dorosłej osoby z zaburzeniami psychicznymi, która nie została ubezwłasnowolniona następuje co do zasady wyłącznie za jej pisemną zgodą. Jednym z wyjątków przewidzianych w ustawie o ochronie zdrowia psychicznego umożliwiającym umieszczenie osoby chorej w szpitalu psychiatrycznym bez jej zgody jest wniosek o przyjęcie na leczenie psychiatryczne, o którym mowa w art. 29 ww. ustawy. Ma on charakter wyjątkowy, dlatego też przesłanki wystąpienia z tego typu wnioskiem muszą mieć charakter nadzwyczajny. Niniejszy artykuł opisuje kiedy można wystąpić z takim wnioskiem, jakie podmioty są uprawnione do jego złożenia oraz jakie są jego warunki formalne.

Zgodnie z art. 29 ust. 1 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, do szpitala psychiatrycznego może być przyjęta, bez zgody wymaganej w art. 22, osoba chora psychicznie:

- 1) której dotychczasowe zachowanie wskazuje na to, że nieprzyjęcie do szpitala spowoduje znaczne pogorszenie stanu jej zdrowia psychicznego, bądź
- 2) która jest niezdolna do samodzielnego zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych, a uzasadnione jest przewidywanie, że leczenie w szpitalu psychiatrycznym przyniesie poprawę jej stanu zdrowia.

Do złożenia wniosku o przymusowe leczenie psychiatryczne, w wypadku wystąpienia jednej z okoliczności wymienionych powyżej, uprawniony jest ograniczony krąg osób. Zgodnie z art. 29 ust. 2 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, z wnioskiem o przyjęcie osoby chorej do szpitala psychiatrycznego bez jej zgody może wystąpić jedynie:

- małżonek osoby chorej,
- krewni w linii prostej (np. ojciec, matka, syn, córka, dziadkowie, wnuki),
- rodzeństwo,
- przedstawiciel ustawowy,
- osoba sprawująca faktyczną opiekę nad chorym.

Dodatkowo, zgodnie z art. 29 ust. 3 ww. ustawy, w stosunku do osoby objętej oparciem społecznym, o którym mowa w art. 8, wniosek może zgłosić również organ do spraw pomocy społecznej.

Wniosek o przyjęcie na leczenie psychiatryczne, zgodnie z art. 29 ust. 2 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, należy złożyć do sądu opiekuńczego właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby, której dotyczy wniosek, a zatem do wydziału rodzinnego sądu rejonowego, w którego okręgu mieszka osoba chora.

Ponieważ wniosek o przymusowe leczenie psychiatryczne jest pismem procesowym, musi spełniać ogólne warunki pism procesowych określone w art. 126 Kodeksu postępowania cywilnego z dnia 17 listopada 1964 r., tj. zawierać: oznaczenie sądu do którego jest skierowane, imię i nazwisko stron (wnioskodawcy i osoby, której dotyczy wniosek), oznaczenie rodzaju pisma, treść wniosku oraz dowody na poparcie zawartych w nim twierdzeń, podpis strony oraz wymienienie załączników.

Ponadto, zgodnie z art. 30 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, do wniosku, dołącza się orzeczenie lekarza psychiatry szczegółowo uzasadniające potrzebę leczenia w szpitalu psychiatrycznym. Orzeczenie lekarz psychiatra wydaje na uzasadnione żądanie osoby lub organu uprawnionego do zgłoszenia wniosku o wszczęcie postępowania.

W przypadku niezłączenia do wniosku orzeczenia lekarskiego (np. w sytuacji gdy chory, pomimo swojej choroby nie podejmuje leczenia psychiatrycznego, bądź nie chce poddać się badaniu) lub gdy zostało ono wydane w okresie dłuższym niż 14 dni przed dniem złożenia wniosku, sąd zwraca wniosek.

W przypadku jednak braku załączenia do wniosku orzeczenia lekarza psychiatry, jeżeli treść wniosku lub załączone do wniosku dokumenty uprawdopodobniają zasadność przyjęcia do szpitala psychiatrycznego, a złożenie orzeczenia psychiatry, nie jest możliwe, sąd zarządza poddanie osoby, której dotyczy wniosek, odpowiedniemu badaniu. Jeżeli osoba, której dotyczy wniosek odmawia poddania się badaniu, może być ono przeprowadzone bez jej zgody.

Jak wynika z powyższego, załączenie do wniosku orzeczenia psychiatry uzasadniającego potrzebę leczenia w szpitalu psychiatrycznym jest warunkiem formalnym wniosku, aczkolwiek brak możliwości jego uzyskania, nie stoi na przeszkodzie by go złożyć o ile istnieją inne dokumenty np. z leczenia psychiatrycznego, opieki społecznej, interwencji Policji itp., które wystarczająco uprawdopodobniają potrzebę leczenia w szpitalu psychiatrycznym. W wypadku braku możliwości złożenia orzeczenia psychiatry uzasadniającego potrzebę leczenia w szpitalu psychiatrycznym (np. gdy chory nie chce poddać się badaniu), kluczową kwestią jest jednak należyte uzasadnienie wniosku i potrzeby podjęcia leczenia psychiatrycznego oraz złączenie wszelkich możliwych dokumentów uprawdopodobniających tą okoliczność. W takim wypadku można również wnosić o zarządzenie poddania osoby, której dotyczy wniosek badaniu psychiatrycznemu przez sąd.

Złożenie wniosku o przyjęcie na przymusowe leczenie psychiatryczne nie podlega opłacie sądowej.

Autor: Katarzyna Lalak – Radca Prawny

6. Ochrona danych osobowych przy transmisji video i nagrywaniu sesji rady gminy

W dniu 15 stycznia 2018 r. Prezydent podpisał ustawę o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych (Dz.U. z 2018 r., poz. 130). Najbardziej znaczącą zmianą wprowadzoną przepisami tej regulacji było nałożenie na jednostki samorządów terytorialnych obowiązku transmisji, nagrywania i udostępniania nagrań obrad rady gminy, rady powiatu oraz sejmiku województwa. Wcześniej była jedynie taka możliwość, z której samorzady nie musiały korzystać. Oprócz szeroko komentowanych w przestrzeni publicznej aspektów dotyczących konieczności poniesienia przez gminy stosunkowo wysokich kosztów związanych z wdrożeniem, obsługą, czy serwisem systemów oraz urządzeń nagrywających, na pierwszym planie pojawiło się zgoła odmienne zagadnienie - problematyka związana z tzw: „RODO”, czyli przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych).

Uregulowania dotyczące jednostek samorządu terytorialnego przewidują prawo do uczestnictwa w radzie gminy, radzie powiatu, sejmiku województwa każdemu z nas. Tym samym, dane osobowe w postaci wizerunku oraz przekazanych ustnie informacji zostaną nagrane i utrwalone. Nawet bez naszej zgody.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt sesji rady gminy, w pierwszej kolejności warto podkreślić, iż rozwiązanie przyjęte w treści wprowadzonego nowelą art. 20 ust. 1b ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2019, poz. 906, t.j.) należy rozpatrywać wielotorowo. Przede wszystkim daje ono możliwość weryfikacji przez mieszkańców zaangażowania oraz pracy włożonej przez radnych w wykonywane obowiązki, wynikające z pełnienia tej funkcji. To z kolei ma zmotywować do właściwego przygotowania uczestników do poszczególnych sesji rady gminy. W pewnym stopniu powstrzymywać ma również agresywne zachowania, poprawiając tym samym bezpieczeństwo oraz merytoryczny poziom prowadzonych obrad. Jak bowiem powszechnie wiadomo, sesje rady gminy często potrafią generować wiele negatywnych i niepotrzebnych emocji. Co jednak w sytuacji, gdy w sesji rady uczestniczy osoba z zewnątrz, niepełniąca funkcji publicznej (radnego) – obywatel pragnący mieć realny wpływ na losy gminy, w której mieszka?

Przy okazji analizowania problematyki ochrony danych osobowych w kontekście nagrywania uczestników sesji rady gminy, nie sposób nie wskazać przepisów RODO. W świetle zawartych w nim uregulowań, osobom fizycznym przysługuje szereg uprawnień, skorelowanych z wynikającymi z nich obowiązkami wszystkich gmin. Uprawnienia można sklasyfikować dwutorowo, w zależności od charakteru wykonywanych przez gminę operacji

przetwarzania danych osobowych. Na etapie zbierania danych, a więc w czasie obrad sesji rady, obowiązkiem gminy, wynikającym bezpośrednio z treści art. 13 RODO, jest skuteczne poinformowanie uczestników o kwestiach dotyczących:

1. tożsamości administratora danych, czyli podmiotu, który zgodnie z treścią art. 4 pkt 7 RODO, samodzielnie lub wspólnie z innymi ustala cele i sposoby przetwarzania danych osobowych,
2. danych teleadresowych osoby pełniącej funkcję Inspektora Ochrony Danych, którego obowiązek wyznaczenia wynika z art. 37 ust. 1 lit. a RODO,
3. kategoriach odbiorców,
4. prawach przysługujących uczestnikowi, w tym prawie do wniesienia skargi do organu nadzorczego, tj.: Prezesa Ochrony Danych Osobowych, a także prawa dostępu do danych oraz możliwości ich uzupełnienia, czy też sprostowania,
5. ewentualnego zautomatyzowanego podejmowania decyzji, w tym profilowania,
6. informacji o wymogu/dobrowolności podania danych,
7. okresie przechowywania danych, który, jak w przypadku protokołów pisemnych z posiedzeń rady gminy, określony został, jako wieczysty,
8. celu oraz podstawy prawnej przetwarzania danych osobowych, tj.: informacja, że dane będą przetwarzane w oparciu o treść art. 6 ust. 1 lit. c RODO, tj.: w nawiązaniu do konieczności realizacji przez administratora przepisów powszechnie obowiązującego prawa, nie zaś na podstawie zgody uczestników sesji rady gminy w celu prowadzenia transmisji oraz nagrywania obrad.

Przepisy RODO nie wskazują konkretnej formy, w jakiej obowiązek informacyjny powinien zostać zrealizowany, pozwalając tym samym gminom dowolnie kreować rozwiązania w tym zakresie. Najczęściej będzie to klauzula informacyjna wywieszona przed wejściem na salę obrad lub odczytanie przez jej przez przewodniczącego przed rozpoczęciem właściwych obrad.

Jednocześnie, gmina zobowiązana jest do przeprowadzenia czynności związanych z kolejną operacją przetwarzania – utrwalania danych osobowych. Zgodnie bowiem z brzmieniem art. 20 ust. 1b ustawy o samorządzie gminnym, nagrania udostępniane są w Biuletynie Informacji Publicznej (BIP), na stronie internetowej gminy oraz w sposób zwyczajowo przyjęty (np.: udostępnienie nagrania w serwisie społecznościowym lub w siedzibie urzędu gminy). Zatem, po wejściu w życie nowych uregulowań, już nie tylko protokoły, ale również nagrania audiowizualne z sesji stanowią informację publiczną i podlegają udostępnieniu w trybie ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. z 2018 r., poz. 1330 tj.). Powyższą tezę uzasadnia stanowisko organów nadzoru. Tytułem przykładu, zgodnie z treścią rozstrzygnięcia nadzorczego Wojewody Lubelskiego z dnia 23 października 2018 r. w sprawie o sygn.: PN-II.4131.286.2018: *nagrania obrad udostępniane są w trojaki sposób, a mianowicie w Biuletynie Informacji Publicznej, na stronie internetowej gminy oraz w inny sposób zwyczajowo przyjęty. Zdaniem organu nadzoru Rada Gminy nie jest władna modyfikować powyższych regulacji ustawowych w uchwalanym statucie, a zawężenie obowiązku udostępniania nagrań do dwóch spośród*

trzech form przewidzianych w ustawie stanowi istotne naruszenie prawa. W świetle powyższego, kolejnym uprawnieniem zarówno uczestników rady, jak również ogółu społeczeństwa jest, poza obserwacją transmisji z przebiegu sesji, prawo do udostępnienia dokonanego nagrania.

Wzbudzającą najwięcej kontrowersji czynnością, bezpośrednio poprzedzającą wspomniane udostępnienie nagrania, jest jego weryfikacja pod kątem przeprowadzenia ewentualnej anonimizacji, o której mowa w motywie 26 RODO, polegającej na uniemożliwieniu odtworzenia słów wypowiedzianych przez uczestnika obrad, które to słowa naruszają przepisy dotyczące obszaru ochrony danych osobowych, bądź ich wizerunku. Brak stosownych uregulowań rangi ustawowej powoduje poważne trudności interpretacyjne w kontekście zakresu możliwej ingerencji w nagrania przed ich opublikowaniem. Co prawda, w styczniu 2019 r. Ministerstwo Cyfryzacji wydało poradnik dla organów administracji publicznej, natomiast poradnik ten należy traktować, jako tzw. „dobrą praktykę”, o której wielokrotnie mowa w przepisach RODO – nie natomiast, jako akt wiążący. Zgodnie z treścią pkt 5 wskazanego dokumentu, nagrania należy anonimizować tylko w momencie, gdy podnoszone są w czasie trwania sesji kwestie dotyczące danych szczególnej kategorii (np.: dane dotyczące stanu zdrowia, szczególnej sytuacji rodzinnej, dane nie jawne, itp.), a więc w absolutnie wyjątkowych sytuacjach.

Na zakończenie wskazać należy, że problematyka poruszona w niniejszym artykule stanowi zderzenie dwóch regulowanych prawnie obszarów rzeczywistości – społecznej i prywatnej, a więc prawa osoby fizycznej do uzyskiwania informacji dotyczących funkcjonowania instytucji publicznych, jak również problematyki ochrony danych osobowych. Przed gminami, które są tak naprawdę dopiero na początkowym etapie stosowania systemu transmisji i nagrywania obrad sesji rady gminy, stoi wielkie wyzwanie. Przede wszystkim w kontekście konieczności opracowania, wdrożenia oraz stosowania odpowiednich procedur obejmujących, m.in., politykę ochrony danych w systemach informatycznych służących do przetwarzania danych osobowych, czy sposób postępowania w przypadku naruszeń bezpieczeństwa przetwarzania tych danych, przy jednoczesnym nieprecyzyjnym, bądź niepełnym ustawodawstwie.

Autor: Arkadiusz Kuśpit – Radca Prawny